

رابطه با جانسون نمایش دوباره دست نشانده گی

۲۵ مهر ۱۴۰۰ ساعت ۱۲:۲۳

در سال‌های ریاست جمهوری جانسون، محمدرضا شاه سه بار در تیر ۱۳۴۳ (ژوئیه ۱۹۶۴) بار دیگر در مرداد ۱۳۴۶ (اوت ۱۹۶۷) و سومین بار در خرداد ۱۳۴۷ از آمریکا بازدید به عمل آورد و متقابلاً اورل هریمن هم در فاصله زمانی اردیبهشت ۱۳۴۴ (مه ۱۹۶۵) آبان ۱۳۴۶ (نوامبر ۱۹۶۷) چهار بار از سوی رئیس جمهور آمریکا به ایران فرستاده شد و هر بار در ملاقات‌های خود با محمدرضا شاه او را به همکاری بیشتر با آمریکا تشویق و ترغیب می کرد.

شاه در دوران [جان اف کندی](#)، مجبور به اصلاحات گسترده‌ای شد. او با توهم آنکه دموکرات‌ها به دلیل طرح حقوق بشر، دشمن حکومت‌های دیکتاتوری هستند، ترس و وحشت خاصی از حکومت دموکرات‌ها داشت. اما کندی هنوز دوره اول حکومت خود را کامل نکرده بود که ترور شد و همین موضوع باعث روی کار آمدن لیندون جانسون به عنوان رئیس جمهور شد. علیرغم آنکه جانسون هم یک دموکرات بود اما شاه از این تغییر و تحول سیاسی بسیار خرسند شد و روابط جدیدی را با او آغاز کرد. این روابط، بیشتر در حوزه نظامی متمرکز بود و روابط دو کشور در این زمینه را گسترش داد.

استراتژی جانسون بعد از روی کار آمدن

در دوره ریاست جمهوری جانسون، آمریکا به شدت درگیر جنگ با ویتنام بود. جنگی که از اواسط دهه ۱۹۵۰، آمریکا را درگیر کرده و سیاست خارجی این کشور را تا حدودی تحت تأثیر قرار داده بود. به عبارتی علیرغم آنکه مشی سیاسی دموکرات‌ها حداقل در شعار، تا حدودی متفاوت از جمهوری خواهان است اما موضوع جنگ ویتنام باعث شده بود که دموکرات‌ها نیز بیشتر بر روی گسترش روابط نظامی و استفاده از هر اقدامی برای جلوگیری از جذب حامیان خود به سوی کمونیسم متمرکز شوند. این سیاست در رابطه با کشورهایی چون ایران نیز مصداق یافت. البته برخی معتقدند درگیری آمریکا در جنگ ویتنام و سپس مسئله فلسطین در حکومت جانسون توجه آمریکا را از ایران به سوی آن مناطق منحرف کرد؛ ولی واقعیت آن است که این موضوع باعث کم شدن جایگاه رژیم پهلوی در استراتژی‌های جهانی آمریکا نشد. ۱

استراتژی جانسون در رابطه با محمدرضا شاه

به طور کلی استراتژی آمریکا در رابطه با ایران نیز در دوره جانسون ادامه همان سیاست‌های کلی این کشور یعنی تأمین منافع ملی آمریکا و تقویت روابط دست‌نشانده‌گی بود. نمود این موضوع را می‌توان از سفرهای متعدد شاه و مقامات ایرانی و آمریکایی از دو کشور مشاهده نمود. در این سفرها، قراردادهای نظامی مهمی میان دو کشور به امضا رسید. بر این اساس ژوئن ۱۹۶۴ شاه در دیداری از واشنگتن پرزیدنت جانسون را که سابقاً اکراه داشت ترغیب کرد اعتبارات فروش اسلحه در اختیار ایران قرار دهد. این اعتبار از رقم اولیه ۴۸ میلیون دلار در ۱۹۶۵ به ۳۰۰ میلیون دلار در ۱۹۷۳ افزایش یافت. این اعتبارات شاخص تغییری

استراتژیک در سیاست آمریکا به سطح تازه‌ای از عرضه اسلحه بود. برنامه کمک نظامی آمریکا در ۱۹۶۹ پایان گرفت در حالی که فروش‌های دولت به دولت افزایش باز هم بیشتری پیدا کرد، بین ۱۹۵۰ و ۱۹۶۴ این فروش‌ها فقط ۳/۱ میلیون دلار بود. اما از آن پس فقط در ۱۹۶۶ رقم سفارش‌ها به ۲۰۸ میلیون دلار بالا رفت.

همان طور که گفته شد استراتژی تقویت روابط نظامی در قالب سفرهای متعدد دو طرف انجام شد و باعث شد تا آن دوره از نظر تعداد سفر مقامات دو کشور، یک دوره استثنائی باشد. چنانچه در سال‌های ریاست جمهوری جانسون، محمدرضا شاه سه بار در تیر ۱۳۴۳ (ژوئیه ۱۹۶۴) بار دیگر در مرداد ۱۳۴۶ (اوت ۱۹۶۷) و سومین بار در خرداد ۱۳۴۷ از آمریکا بازدید به عمل آورد و متقابلاً اورل هریمن هم در فاصله زمانی اردیبهشت ۱۳۴۴ (مه ۱۹۶۵) آبان ۱۳۴۶ (نوامبر ۱۹۶۷) چهار بار از سوی رئیس‌جمهور آمریکا به ایران فرستاده شد و هر بار در ملاقات‌های خود با محمدرضا شاه او را به همکاری بیشتر با آمریکا تشویق و ترغیب می‌کرد. گذشته از این، جانسون نیز به مانند سایر رؤسای جمهور آمریکا، بسیاری از اقدامات شاه از جمله برخورد او با مخالفان را تأیید کرد و واکنشی در قبال این موضوع اتخاذ نکرد. این در حالیست که بسیاری انتظار داشتند جانسون به عنوان یک رئیس‌جمهور دموکرات به مخالفت با این موضوع بپردازد.

سیاست جانسون در برخورد شاه با مخالفان

اگر بخواهیم سیاست جانسون در برابر مخالفان داخلی ایران با شاه را مورد ارزیابی قرار دهیم، شاید وجود قراردادهای نظامی که پیشتر، از آن صحبت شد به خوبی نشان دهنده استراتژی جانسون در این زمینه باشد، چرا که جانسون هم به خوبی آگاه بود که شاه تسلیحات نظامی را برای تمرکز قدرت خود و حذف مخالفان داخلی به کار می‌برد. از این رو او نیز با آگاهی از این واقعیت، قراردادهای زیادی را با شاه امضا کرد.

درواقع استراتژی لیندون جانسون حداقل در تقویت بنیه‌های دیکتاتوری شاه ایران تفاوت چندانی با روش کندی نداشت. بر این اساس، از دهه ۱۹۶۰ به بعد حکومت ایران به دنبال اختناق داخلی عمدتاً در پی سرکوبی و اختناق خارجی نیز بود و این سیاستی بود که منافع شاه و آمریکا را تأمین می‌کرد. از این رو جانسون نیز اصلاحات شاه را مورد تأیید قرار داد و بر رفتار خشونت‌بار رژیم علیه مخالفان و تظاهرکنندگان در تظاهراتی که در سراسر ایران در سال ۱۳۴۲ انجام گرفت اصرار می‌ورزید. به عبارتی برای جانسون محمدرضا شاه تنها حافظ جدی و وفادار منافع ایالات متحده به حساب می‌آمد.^۴

بر اساس این واقعیات باید گفت سیاست خارجی جانسون نه تنها تفاوتی با رؤسای جمهور قبلی نداشت، بلکه در نوع خود یک استثنا نیز بود. زیرا او نیز علیرغم آنکه نماینده دموکرات‌ها بود، حداقل در شعار به مثابه دموکرات‌ها عمل نکرد. در واقع گرچه او به حزب دموکرات تعلق داشت؛ اما در سیاست خارجی از جمهوری خواهان مرتجع‌تر بود.^۵ همین موضوع باعث شد تا روابط شاه و جانسون بسیار گرم و صمیمی باشد. این روابط تا جایی پیش رفت که جانسون با توجه به سابقه آشنایی خود با شاه، از وی حمایت‌های همه جانبه کرد و در تحکیم قدرت نظامی شاه کوشش نمود.^۶

سخن نهایی

از نظر شاه، مشی سیاست دموکرات‌ها و جمهوری خواهان متفاوت از هم بود. از این رو زمانی که دموکرات‌ها روی کار می‌آمدند شاه از آینده سیاسی خود نگران می‌شد؛ اما برخلاف این تصور، مشی سیاسی این دو حزب در برابر شاه تفاوت چندانی نداشت. چنانچه شاهد هستیم در دوران ریاست جمهوری جانسون قراردادهای نظامی متعدد و سنگینی میان دو طرف به امضا رسید. در واقع آنچه که تفاوت سیاست میان جمهوری خواهان و دموکرات‌ها را به وجود می‌آورد، اولویت‌های سیاست خارجی آمریکا بود که باعث می‌شد تا روابط این کشور با کسانی چون شاه برای مدتی کوتاه تغییر کند و این همان چیزی بود که شاه هیچ‌گاه آن را درک نکرد.

فهرست منابع

۱. موسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، سقوط: مجموعه مقالات نخستین همایش بررسی علل فروپاشی سلطنت پهلوی، تهران، موسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، ۱۳۸۴، ص ۷۱۹.
۲. فرد هالیدی، ایران، دیکتاتوری و توسعه، ترجمه محسن یلفانی و علی طلوع، تهران، انتشارات علم، ۱۳۵۸، صص ۸۵-۸۶.
۳. علیرضا ازغندی، روابط خارجی ایران ۱۳۲۰-۱۳۵۷، تهران، نشر قومس، چاپ ششم، ۱۳۸۴، ص ۲۸۶.
۴. همان، صص ۲۸۴-۲۸۵.

۵. عبدالرضا هوشنگ مهدوی، تاریخ روابط خارجی ایران، از پایان جنگ جهانی دوم تا سقوط رژیم پهلوی، تهران، مؤلف، ۱۳۶۸، ص ۱۵۱-۱۵۲.

۶. حسین آبادیان، دو دهه واپسین حکومت پهلوی، تهران، موسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، ۱۳۸۳، ص ۲۵۴.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۴۸۵۵۰/گی-نشانده-دسته-دوباره-نمایش-جانسون-رابطه/>